

Jukka Tarkka /nuors ym.: Lakialoite laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta

Eduskunnalle

Pienirytykset ovat avain työllisyysongelman ratkaisuun, mutta ne ovat yleisemminkin kansantalouden dynaamisuuden mittari. Kansantalous pysyy terveenä ja elinvoimaisena, jos uusia yrityksiä syntyy ja markkinat saavat mahdollisuuden testata niiden elinvoiman. Hallituksen työllisyysohjelma on toteutettavissa vain niin, että valtaosa uusista työpaikoista syntyy pienirytyksissä. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan luo suotuisia olosuhteita pienirytysten synnylle ja toiminnalle, eikä hallituksen ohjelma anna niille uutta kasvusysäystä. Säädökset on kirjoitettu suurten yhtiöiden tarpeiden mukaan. Tämän aloitteen tarkoituksena on luoda pienirytyksille tarkoitettu, yrittämistä helpottava ja voimistava yhtiömuoto, joka vähentää ajankäyttöä byrokraattiseen paperityöhön ja vapauttaa luovuuden itse yrittämiseen.

Vuonna 1993 Suomessa oli vähän yli 190 000 elinkeinotuloverovelvollista yritystä, jos kaikkien pienimmät palvelurytykset ja maatilat jätetään laskennan ulkopuolelle. Alle 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä oli 189 000, eli 99 % koko yrityskannasta. Joskus mikroyrityksiksi sanottuja, alle 10 henkilöä työllistäviä pienirytyksiä on noin 180 000. Pienirytykset työllistävät vajaat 450 000 henkeä, mikä on suunnilleen sama määrä kuin yli 200 henkeä työllistävien keskiuurten ja suuryritysten palveluksessa olevien määrä. Pienirytysten määrä ja niihin kiinnitetyt työllistämisedotukset ovat kasvamassa, mutta niiden toimintaedellytykset huonontumassa.

Pienet yritykset joutuvat noudattamaan suuryritysten monimutkaista hallintomenettelyä. Niiden hallintomenettely on kehitettävä huomattavasti suuryrityksiä kevyemmäksi. Pienirytysten toimintaedellytyksiä ja viranomaisten tiedonsaantia voidaan parantaa ratkaisevasti säätämällä uusi pienirytyksen toimintatavan ja mitataavan mukainen yhtiömuoto. Keskeistä tässä on menettelytapojen ja muotomääräysten yksinkertaistaminen ja kummankin osapuolen kan-

nalta tärkeisiin asioihin keskittyminen. Tässä aloitteessa pieniyhtiön hallinto on pelkistetty selkeäksi kirjaamalla lakiin suurin osa osakeyhtiöiden yhtiöjärjestyksissä määriteltävistä asioista. Osakasmäärä on rajoitettu kuuteen henkilöön. Näin pienessä yksikössä osakkaat muodostavat hallituksen. Pieniyhtiön ei ole tarpeen pitää kokouksia, jotka nykykäytännössä ovatkin pelkkiä paperiharjoituksia. Osakkaat tekevät päätöksiä allekirjoittamalla yhdessä yrityksen toiminnassa tarvittavat asiakirjat.

Pienirytyksiltä kerätään niiden taloutta, tuotantoa, työolosuhteita, henkilöstöä ja muita toimintaa koskevia tietoja usein vain sen takia, että samat tiedot kerätään suurilta yrityksiltä. Pienirytykset joutuvat ostamaan alihankintana erilaisia asiantuntijapalveluja täyttääkseen viranomaisten suurelta osalta perusteettoman tiedontarpeen. Viranomaiset vaativat esimerkiksi ensimmäisen työntekijänsä palkanneelta yrittäjältä vuoden aikana noin 60 erilaista maksua ja ilmoitusta. Aloitteen tarkoituksena on rajoittaa viranomaisten tiedonhankinta vain todella tarpeelliseen ja velvoittaa viranomaiset hankkimaan yrityksiä koskevat tietonsa ensisijaisesti muiden viranomaisten rekistereistä ja vasta toissijaisesti yrityksiltä itseltään.

Pieniyhtiö on lähinnä alle 10 henkilöä työllistävälle yrityksille tarkoitettu uusi osakeyhtiötyyppinen yhtiömuoto, jolla voidaan korvata elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattitoiminta, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö ja pieni osakeyhtiö. Se olisi käyttökelpoinen kehikko myös maatalousyrittämiseen. Koska se on osakeyhtiö, verotuksen perusrakenne on sama kuin muiden osakeyhtiöiden. Verotuksen epäoikeudenmukaisuus poistuu, jos kaikkia pienirytyksiä verotetaan samoin perustein kuin osakeyhtiöitä.

Pieniyhtiöön sovelletaan pääsääntöisesti osakeyhtiölain säädöksiä. Poikkeamisesta säädetään tässä aloitteessa esitetyssä osakeyhtiölain pienirytystä koskevassa uudessa luvussa. Pienyh-

tiössä on enintään kuusi osakasta. Osakkeen nimellisarvo on 1 000 markkaa, joka on myös osakepääoman vähimmäismäärä. Pienyhtiöllä on vain yksi osakelaji. Osakkeiden lunastusehdot määritellään osakeyhtiölaissa. Osakkaat vastaavat yhtiön sitoumuksista vain sijoittamallaan osakepääomalla. Enintään kolmasosa osakkeista voi olla yhteisön tai toisen yhtiön omistuksessa. Kaupparekisteri pitää pienyhtiön osakas- ja osakerekisteriä ilman lisäkustannuksia.

Pienyhtiö perustetaan ilmoittamalla se kaupparekisteriin asiakirjalla, jossa määritellään sen keskeiset perustiedot niin tiiviisti, että ne mahtuvat yhdelle konekirjoitusliuskalle. Jotta osakepääoman maksu on mahdollinen, pankin tulee avata pienyhtiölle tili, kun rekisteri-ilmoitus on allekirjoitettu. Yksinkertaistetun ilmoitusmenettelyn takia osakeyhtiölaissa säädetään monet sellaiset pienyritystä koskevat asiat, jotka kirjataan muiden osakeyhtiöiden yhtiöjärjestykseen. Toiminta voi alkaa heti rekisteri-ilmoituksen jättämisen jälkeen, mutta rekisteröintiin asti yhtiö on omavastuutilassa, mikä tarkoittaa, että osakkaat vastaavat toiminnasta koko omaisuudellaan. Pienyhtiö on velvollinen oma-aloitteisesti tekemään vain kaupparekisteri-ilmoituksen. Viranomaiset hankkivat sen jälkeen omalla kustannuksellaan tarvittavat lisätiedot ja -selvitykset ensisijaisesti muiden viranomaisten rekistereistä ja toissijaisesti pienyhtiöltä itseltään viranomaisella jo olevilla rekisteritiedoilla esitetyillä lomakkeilla.

Osakkaiden päätösvalta määräytyy osakkeiden lukumäärän perusteella. Tarkoituksena on varmistaa osakeyhtiölaissa säädetty vähemmistöosakkaiden suoja. Pienyhtiön osakkaat hoitavat yhdessä tehtävät, jotka muissa yhtiömuodoissa kuuluvat hallitukselle ja yhtiökokoukselle. Asioista päättämiseen ei tarvita vain muodon vuoksi järjestettäviä kokouksia, vaan se tapahtuu asiakirjoja allekirjoittamalla. Pienyhtiöllä voi olla toimitusjohtaja, jonka nimityksestä ilmoitetaan kaupparekisteriin päätösvaltaisten osakkaiden ja toimitusjohtajan allekirjoittamalla ilmoituksella. Pienyhtiön nimen kirjoittaa joko toimitusjohtaja yksin tai osakas yksin.

Velkojien etujen suojaamiseksi pienyhtiön taloutta seurataan tarkasti ja sen selvitystilastäätökset ovat tiukat. Pienyhtiöllä on oltava auktorisoitu tilintarkastaja, kaikkein pienimpiä yrityksiä lukuun ottamatta. Omistajien on seurattava selvitystilaan asettamisvelvoitetta kirjanpidon kirjauskausittain, joten sen on pidettävä suoriteperusteista kirjanpitoa. Pienyhtiön osingonjako-

päätös tehdään allekirjoittamalla tilinpäätös. Tilintarkastuskertomus tehdään voitonjakopäätöksen jälkeen. Tilintarkastaja ottaa kantaa voitonjakoon ja selvitystilaan asettamiseen. Selvitystilaan asettamisen sijasta osakkaat voivat valita omavastuutilan, jossa he vastaavat pienyhtiön sitoumuksista yhteisvastuullisesti koko omaisuudellaan. Jos tilintarkastuskertomuksessa on vaadittu pienyhtiön asettamista selvitystilaan, mutta osakkaat eivät tee sitä koskevaa päätöstä, pienyhtiön katsotaan siirtyneen omavastuutilaan siitä lähtien, kun tosiasialliset selvitystilan edellytykset olivat olemassa. Omavastuutila päättyy lopullisesti, kun selvitystilan edellytykset eivät enää ole voimassa.

Pienyhtiö voidaan muuttaa tavalliseksi osakeyhtiöksi. Muutos on pakollinen, jos pienyhtiön edellytykset eivät ole voimassa. Pienyhtiö voi sulautua muun muotoiseen osakeyhtiöön tai toiseen pienyhtiöön.

Pienyhtiö on edullinen aidolle yrittäjälle, joka panostaa yritykseen myös oman osaamisensa ja työpanoksensa. Sitä ei ole tarkoitettu sijoittajalle. Osakkaan riski on rajattu tietoisesti otettuun riskiin. Osakepääoman sijoittaminen, takaussitoumuksen antaminen ja omavastuutilaan siirtyminen ovat riskinottoa, joihin yrittäjä ei voi joutua huomaamattaan.

Pienyhtiö on tarkoitettu ainoaksi pienyritysmuodoksi, mutta alussa myös muut yritysmuodot jäisivät voimaan. Yritystoimintaa koskevia säädöksiä voidaan karsia vasta sitten, kun on vain osakeyhtiötyyppisiä yrityksiä. Muutoksen tulee kuitenkin tapahtua vapaehtoisesti.

Tässä lakialoitteessa ehdotettu pienyhtiömuoto vähentäisi merkittävästi yrittämisen byrokratiaa, yhtenäistäisi erimuotoisten yritysten verotuksen oikeudenmukaiseksi sekä vähentäisi viranomaisten ja tuomioistuimien eri yritysmuotoja koskevat tulkinnat murto-osaan nykyisestä.

Pienyhtiömuotoon siirtymisen jälkeen yrityksen jätettyjä voittovaroja verotetaan yhteisöverokannalla. Erillistä varausmenettelyä tai uusia verosäädöksiä ja -tulkintoja ei tarvita. Pienyritysten tarpeisiin suunniteltu yhtiömuoto vähentäisi ratkaisevasti yrittämisen esteitä, mikä on terveen talous- ja yhteiskuntapolitiikan perustavoite.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

osakeyhtiölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun osakeyhtiölain (734/78) 1 luvun 1 §:n 1 momentti ja *lisätään* lakiin uusi 1 a luku seuraavasti:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

Tätä lakia sovelletaan kaikkiin osakeyhtiöihin, mikäli erikseen ei ole toisin säädetty. Pienyhtiötä koskevista poikkeuksista säädetään 1 a luvussa.

1 a luku

Pienyhtiö

1 §

Pienyhtiö on osakeyhtiö, jossa on enintään kuusi osakasta ja jonka osakkeista vähintään kaksi kolmasosaa on luonnollisten henkilöiden omistuksessa. Konsernin emo- tai tytäryhtiö ei voi olla pienyhtiö.

Jos pienyhtiön osaksmäärä ylittää ensimmäisessä momentissa säädetyn osakkaiden määrän tai alittaa luonnollisille henkilöille säädetyn vähimmäismäärän eikä tilanne vuoden kuluessa palaudu ensimmäisessä momentissa säädetyn mukaiseksi, yhtiö on muutettava muun osakeyhtiön muotoon.

2 §

Pienyhtiön osakkeen nimellisarvo on tuhat markkaa. Osakkeiden vähimmäismäärä on yksi. Enimmäismäärää ei ole rajoitettu. Pienyhtiöllä on vain yksi osakelaji.

3 §

Pienyhtiöllä voi olla yksi toiminimi ja yksi- tai useampikielinen rinnakkaistoiminimi.

4 §

Osakkaat muodostavat yhdessä pienyhtiön hallituksen. Hallituksessa ei ole varajäseniä. Osakkaiden päätösvalta hallituksessa määräytyy osakkeiden lukumäärän perusteella. Pienyhtiöllä ei ole hallintoneuvostoa.

Osakkaat voivat päättää tässä laissa hallitukselle ja yhtiökokoukselle määrätyistä pienyhtiön asioista myös vain asiakirjoja allekirjoittamalla. Jos joku osakkaista ei ole asiakirjan allekirjoittaja, asiakirja on annettava hänelle tiedoksi viipymättä päätöksenteon jälkeen.

5 §

Pienyhtiöllä voi olla toimitusjohtaja, jonka hallitus valitsee allekirjoittamalla yhdessä toimitusjohtajan kanssa asiaa koskevan rekisteri-ilmoituksen.

6 §

Pienyhtiön toiminimen kirjoittavat toimitusjohtaja yksin tai osakas yksin, jos osakkaat eivät ole päättäneet toisin.

7 §

Pienyhtiön toimintakertomuksessa on päätettävä toimenpiteistä, joihin tilikauden voitto tai tappio antaa aiheen. Osakkaat hyväksyvät tilinpäätöksen allekirjoittamalla sen. Mikäli pienyhtiön toimitusjohtaja ei ole sen osakas, osakkaat myöntävät hänelle vastuuvapauden allekirjoittamalla tilinpäätöksen.

8 §

Pienyhtiöllä on vain yksi varsinainen tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö.

Tilintarkastuslain 19 §:ssä säädetyn lisäksi tilintarkastajan on kertomuksessaan otettava kantaa pienyhtiön selvitystilaan asettamiseen.

Tilintarkastajan on annettava tilintarkastuskertomus ja tilintarkastuksen perusteella mahdollisesti laadittu muistio tiedoksi kaikille osakkeille.

Tilinpäätös on vahvistettu, kun osakkaat ovat 7 §:n mukaisesti hyväksyneet sen ja tilintarkastaja on antanut tilintarkastuskertomuksen, jossa tilintarkastaja ehdottaa tilinpäätöksen vahvistamista. Osingon maksaminen voi alkaa, kun tilinpäätös on vahvistettu.

9 §

Pienyhtiö perustetaan ja osakkeet merkitään rekisteri-ilmoituksen allekirjoituksella. Rekisteri-ilmoitus korvaa pienyhtiön perustamiskirjan, merkintälistan, yhtiöjärjestyksen ja perustavan yhtiökokouksen.

Pienyhtiön ei tarvitse pitää osakas- ja osakeluetteloa eikä antaa osakekirjoja. Rekisteriviranomaisella on velvollisuus täydentää rekisteritietoja siten, että ne korvaavat mainitut asiakirjat.

Pienyhtiön on ilmoitettava kirjallisesti rekisteriviranomaiselle yrityksen perustamisesta tai sen rekisteritiedoissa tapahtuvista muutoksista kuukauden kuluessa siitä, kun osakkaat tekivät asiasta päätöksen. Muussa tapauksessa muutosta koskeva päätös raukeaa.

Rekisteriviranomaisen on tehtävä päätös rekisteröinnistä kuukauden kuluessa rekisteri-ilmoituksesta tai ilmoitustietojen viimeisimmän täydennyksen kirjaamispäivästä.

Rekisteri-ilmoituksessa on seuraavat tiedot:

- 1) yhtiön toiminimi ja rinnakkaistoiminimet;
- 2) yhtiön kotipaikkana oleva Suomen kunta;
- 3) yhtiön postiosoite;
- 4) yhtiön toimiala;
- 5) yhtiön tilikauden päättymispäivä;
- 6) osakkaiden päättämä toiminimen kirjoitus;
- 7) toimitusjohtajan nimi ja henkilötunnus;
- 8) ilmoituksen laatimispäivä; sekä
- 9) osakkaiden nimet, henkilö- tai yritystunnuksukset ja osakemäärät.

Pienyrityksen perustamista koskevassa rekisteri-ilmoituksessa on oltava kaikkien osakkaiden allekirjoitus. Muut muutosilmoitukset allekirjoittaa osakkaiden päätösvaltainen enemmistö ottaen huomioon tässä laissa vähemmistölle säädetty oikeudet. Pienyhtiön perustamista tai osakkepääoman muuttamista koskevan ilmoituksen allekirjoittaneet osakkaat vakuuttavat rekisteri-ilmoituksella, että rekisteriin ilmoitettu osakkepääoma on kokonaan maksettu ja pienyhtiön hallussa. Pienyhtiön rekisteri-ilmoitukseen ei liitetä 2 luvun 9 §:n kolmannessa momentissa ja 13 §:n ensimmäisessä momentissa mainittua tilintarkastajan todistusta.

Pienyhtiön rekisteröinti- ja rekisteritietojen muutosilmoitukset ovat maksuttomia.

Rekisteriviranomainen on velvollinen omaloitteisesti toimittamaan pienyhtiön rekisteritiedot muille viranomaisille.

Viranomainen, joka ei saa tarvitsemiaan pienyhtiötä koskevia lisätietoja toisen viranomaisen rekistereistä, voi saada lisätietoja pienyhtiöltä

lähettämällä rekisteritiedoilla esitetytyn lomakkeen täydennettäväksi.

10 §

Rekisteri-ilmoituksen allekirjoituksen jälkeen pienyhtiö voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia. Jos pienyhtiöllä on toimintaa ennen sen rekisteröintiä, osakkaat vastaavat yhteisvastuullisesti koko omaisuudellaan yhtiön sitoumuksista, kunnes se on rekisteröity. Vastuu rekisteri-ilmoituksen allekirjoituksen jälkeen syntyneestä velvoitteesta siirtyy yhtiölle, kun se on rekisteröity.

11 §

Pienyhtiön osakkepääoma on maksettava rahana Euroopan unionin alueella toimivaan pankkiin. Osakkepääoman on oltava kokonaan maksettu yhtiölle ennen ilmoituksen jättämistä rekisteriviranomaiselle.

12 §

Jos pienyhtiön osake siirtyy yhtiön ulkopuoliselle uudelle omistajalle, on siirronsaajan viipymättä kirjallisesti ilmoitettava siitä osakkaille, ja osakkailla on oikeus lunastaa osake. Tiedon tulee sisältää osakkeiden lunastushinta. Osakkaan tulee esittää lunastusvaatimuksensa kirjallisesti siirron saajalle kahden viikon kuluessa tiedon saannista.

Jos useammat osakkaat haluavat käyttää lunastusoikeutta, on osakkeet jaettava lunastukseen halukkaiden kesken heidän omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa. Mikäli osakkeiden jako ei näin mene tasan, jaetaan ylijäävät osakkeet lunastusta halunneiden kesken arvalla.

Lunastushinta on yhtiön viimeisen vahvistetun tilinpäätöksen nettovarallisuuden perusteella laskettu osakkeen arvo tai siirtäjän ja siirronsaajan sopima tätä alhaisempi hinta.

Lunastushinta on suoritettava siirronsaajalle Suomen valuutassa käteisenä rahana tai Euroopan unionin alueella toimivan pankin varmentamalla sekillä kahden viikon kuluessa lunastusvaatimuksen tekemisestä tai samassa ajassa talletettava ulosoton haltijalle.

Osakas voi sitoutua olemaan käyttämättä tämän pykälän mukaista lunastusoikeuttaan.

13 §

Osakkaat päättävät yhdessä pienyhtiön asetamisesta selvitystilaan.

Osakkaiden on tarkistettava selvitystilaan asettamisen edellytykset jokaisen kirjanpitolain

7 §:ssä säädetyn kirjauskauten lopussa kirjanpidon laatimiseen annetun ajan kuluessa. Pienyhtiö on asetettava selvitystilaan heti, kun osakkaat ovat havainneet selvitystilan edellytykset.

Osakkaat voivat selvitystilaan asettamisen sijasta asettaa pienyhtiön omavastuutilaan, jossa kaikki osakkaat tai osa osakkaista yhteisvastuullisesti vastaavat pienyhtiön sitoumuksista koko omaisuudellaan niin kauan kuin selvitystilan edellytykset ovat olemassa. Vastuun ottavien osakkaiden on tehtävä yksimielinen päätös asiasta. Muilla osakkailla on omavastuutilan alkaessa oikeus luopua osakkuudestaan ilman vastiketta. Omavastuutilan aikana vain vastuun ottaneilla osakkailla on äänioikeus. Pienyhtiön asettamisesta omavastuutilaan on tehtävä ilmoitus rekisteriviranomaiselle soveltaen selvitystilaan asettamisesta tehtävää ilmoitusta koskevia säännöksiä.

Jos tilintarkastaja on kertomuksessaan esittänyt pienyhtiön asettamista selvitystilaan, mutta osakkaat eivät ole tehneet toisessa momentissa

mainittua päätöstä, pienyhtiön katsotaan siirtyneen omavastuutilaan siitä lukien, kun tilintarkastajan toteamat selvitystilan edellytykset ovat olemassa.

14 §

Pienyhtiötä koskevat riidat siirretään käräjäoikeuden ratkaistaviksi.

15 §

Muilta osin pienyhtiöön sovelletaan, mitä tässä laissa on säädetty.

16 §

Erillisessä laissa säädetään menettelystä, jolla yksityisen elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattitoiminta, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö ja osakeyhtiö muutetaan pienyhtiöksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1996

Jukka Tarkka /nuors

Risto Penttilä /nuors

